

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ГРИНЮК ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ

УДК 343.101 (477)

**ФУНКЦІЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ
УКРАЇНИ: ПРАВОВІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України

Науковий консультант:

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Погорецький Микола Анатолійович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри правосуддя

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений юрист України
Нор Василь Тимофійович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики юридичного факультету

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
Капліна Оксана Володимирівна,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
завідувач кафедри кримінального процесу

доктор юридичних наук, доцент
Гловюк Ірина Василівна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
в.о. завідувача кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться «28» квітня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.05 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 60, ауд. 253.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 58, зал № 12.

Автореферат розісланий «28» березня 2017 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н.П. Сиза

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективність реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю обумовлюється наявністю дієвих законодавчих механізмів здійснення повноважень посадовими та службовими особами органів державної влади. Важливу роль у цьому напрямі відведено суб'єктам кримінального процесу, які реалізують функцію обвинувачення у кримінальному провадженні.

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України дає можливість стверджувати, що суб'єктами реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні є прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, а також потерпілий, його представник і законний представник у випадках, установлених КПК України. Саме завдяки змісту їх діяльності реалізуються кримінальні правові відносини між державою та особою, яка вчинила кримінальне правопорушення, відбувається реагування держави на порушення кримінально-правової заборони у процесуальному правовому контексті.

Без належного врегулювання процедури реалізації функції обвинувачення неможливе ефективне виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Разом з цим важливе значення має положення, регламентоване в ст. 3 Конституції України, згідно з яким «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. ... Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». У такому контексті здійснення функції обвинувачення на усіх етапах кримінального провадження має бути виваженим та обґрунтованим, ґрунтуватися на засаді верховенства права з урахуванням вимог щодо юридичної визначеності та пропорційності.

Проблемні питання функції обвинувачення у кримінальному провадженні були предметом дослідження вітчизняних і зарубіжних правників: Ю. П. Аленіна, С. А. Альперта, В. О. Андреянова, І. В. Басистої, Д. М. Берової, В. П. Бож'єва, Д. В. Борзих, І. В. Вернидубова, С. І. Вікторського, В. І. Галагана, Н. В. Глинської, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, Ю. М. Грошевого, П. М. Давидова, Р. Девіса, А. Я. Дубинського, З. З. Зінатуліна, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, М. П. Каркача, О. А. Квачевського, В. В. Колодчина, В. Ф. Крюкова, О. П. Кучинської, О. М. Ларіна, В. К. Лисиченка, Л. М. Лобойка, Т. О. Лоскутова, В. З. Лукашевича, В. В. Луцика, В. Т. Маляренка, С. М. Меркулова, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, Я. О. Мотовиловкера, В. Т. Нора, С. І. Перепелиці, М. Є. Петрової, Д. О. Пилипенка, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, М. М. Полянського, В. О. Попелюшка, Р. Д. Рахунова, А. Л. Ривліна, І. В. Рогатюка, М. М. Розіна, М. В. Руденка, В. М. Савицького, В. А. Сербулова, Д. Б. Сергєєвої, Г. П. Середи, М. С. Строговича, О. Ю. Татарова, І. А. Тітка, О. М. Толочка, А. Р. Туманянц, Л. Д. Удалової, Ф. Н. Фаткулліна, І. Я. Фойницького, О. Г. Халіулліна, М. О. Чельцова-Бебутова, В. П. Шибіка, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, Н. І. Щегель, В. М. Юрчишина, О. Г. Яновської та інших.

Проте, незважаючи на широку бібліографію, роботи вищезазначених та інших авторів, які досліджували функцію обвинувачення, були випущені в різні часи та ґрунтувалися на чинному на той час кримінальному процесуальному законодавстві та існуючій правовій доктрині, або ж торкалися лише окремих аспектів цієї функції. Чинний КПК України запровадив змагальну модель кримінального процесу на судових стадіях провадження з розширенням змагальних засад на досудовому розслідуванні, елементом якої є розмежування та неможливість суміщення основних кримінальних процесуальних функцій. Крім того, запровадження нових і вдосконалення існуючих процесуальних інститутів (повідомлення про підозру, інститут слідчого судді, суду присяжних, процесуального керівництва, угод тощо), практика Європейського суду з прав людини, розширення змагальних засад кримінального процесу суттєво вплинули на зміст і реалізацію функції обвинувачення у правозастосовній практиці. Разом з тим на практиці виникають труднощі щодо реалізації функції обвинувачення, зокрема при здійсненні повідомлення про підозру, отриманні доказів стороною обвинувачення під час досудового розслідування та підтриманні обвинувачення під час здійснення судового провадження у першій інстанції та перегляді судових рішень тощо, що актуалізує їх дослідження.

Відповідно до статистичних даних Генеральної прокуратури України у 2014 р. у державі було обліковано 529 139 кримінальних правопорушень, відповідно у 2015 р. – 565 182, що на 7 % більше, ніж у 2014 р., а в 2016 р. – 592 604, що на 5 % більше, ніж у 2015 р. У 2014 р. було повідомлено про підозру у 199 163 кримінальних провадженнях, у 2015 р. – 188 099, що на 6 % менше, ніж у 2014 р., а в 2016 р. – у 159 480 кримінальних провадженнях, що на 16 % менше, ніж у 2015 р. У 2014 р. до суду було направлено 179 366 кримінальних проваджень з обвинувальним актом, клопотанням про звільнення від кримінальної відповідальності, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, у 2015 р. – 167 969, що на 6 % менше, ніж у 2014 р., а в 2016 р., – 141 392, що на 16 % менше, ніж у 2015 р.¹ Наведене свідчить, з одного боку, про збільшення кількості вчинених злочинів, а, з іншого, – про низьку ефективність досудового розслідування і процесуального керівництва та неефективність реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні, що актуалізує необхідність наукового дослідження цієї проблеми.

Зазначене обумовлює актуальність комплексного наукового дослідження правових, теоретичних і практичних проблем реалізації функції обвинувачення в кримінальному провадженні України та вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію положень Указів Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» від 10 травня 2006 р. № 361/2006, «Про концепцію реформування кримінальної юстиції України» від 08 квітня 2008 р. № 311/2008, «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки» від 20 травня 2015 р. № 276/2015 та виконане відповідно до пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 роки,

---

¹ Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2014-2016 рр. // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua>.

затверджених Національною академією правових наук України (рішення від 03 березня 2016 р.), планів науково-дослідних робіт юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка за напрямом досліджень юридичного факультету «Доктрина права в правовій системі України: теоретичні та практичні аспекти» (номер теми 11БФ042-01, державна реєстрація 01111u008337), а також кафедри правосуддя. Тему дисертації затверджено Вченою радою юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 1 від 23 вересня 2013 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є вирішення наукової проблеми, що полягає в розробці правових, теоретичних та практичних засад реалізації функції обвинувачення в кримінальному судочинстві України.

Досягнення поставленої мети вимагає вирішення таких *задач*:

- на основі існуючих доктринальних підходів і положень кримінального процесуального законодавства України сформулювати визначення функції обвинувачення у кримінальному провадженні;
- визначити зміст функції обвинувачення у кримінальному провадженні;
- сформулювати поняття механізму функції обвинувачення у кримінальному провадженні, виокремити його структурні елементи та охарактеризувати їх;
- визначити поняття та зміст доцільності реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні;
- виокремити історичні періоди становлення та розвитку функції обвинувачення у кримінальному процесі;
- дати визначення поняття та окреслити систему суб'єктів сторони обвинувачення у кримінальному провадженні;
- розкрити матеріальний та процесуальний (функціональний) зміст обвинувачення;
- уточнити поняття міжнародно-правових стандартів і систематизувати їх положення щодо здійснення функції обвинувачення;
- виокремити основні ознаки здійснення обвинувачення у континентальній та англо-американській правових системах;
- визначити сутність формування обвинувачення на стадії досудового розслідування;
- здійснити класифікацію підстав повідомлення про підозру;
- встановити особливості обґрунтування обвинувачення в обвинувальному акті;
- розкрити особливості підтримання публічного обвинувачення у підготовчому провадженні;
- охарактеризувати особливості підтримання та трансформації публічного обвинувачення у судовому розгляді;
- виокремити специфіку підтримання публічного обвинувачення у суді присяжних;
- визначити специфіку процесуальних повноважень прокурора під час перегляду судових рішень у кримінальному провадженні;
- охарактеризувати специфіку обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод;
- визначити та охарактеризувати форми приватного обвинувачення у кримінальному провадженні;

- з'ясувати специфіку обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia*;
- розкрити специфіку обвинувачення у кримінальному провадженні щодо окремих категорій осіб;
- розробити науково-обґрунтовані положення та рекомендації щодо удосконалення чинного КПК України в частині реалізації функції обвинувачення на всіх стадіях кримінального провадження.

Об'єктом дослідження є теорія та практика кримінальних процесуальних функцій.

Предметом дослідження є функція обвинувачення в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми реалізації.

Методи дослідження. Під час дослідження використовувався загальний діалектичний метод наукового пізнання дійсності, а також низка інших спеціальних наукових методів. Формально-логічний метод застосовувався під час формулювання понять «функція обвинувачення», «сторона обвинувачення», «доцільність у контексті функції обвинувачення», «предмет обвинувачення», «трансформація обвинувачення» (підрозділи 1.2, 1.4, 1.5, 3.1). Системно-структурний метод використовувався при визначенні кола суб'єктів обвинувачення та видів реалізації ними функції обвинувачення, етапів реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод (підрозділи 1.4, 4.1). Метод юридичного аналізу застосовувався в процесі вивчення відповідних положень кримінального, кримінального процесуального законодавства. Порівняльно-правовий метод використовувався в процесі вивчення міжнародних стандартів реалізації функції обвинувачення в кримінальному провадженні, особливостей реалізації обвинувачення в кримінальному судочинстві України та інших країн (підрозділи 1.6, 2.1, 2.2, 4.1, 4.2). Метод прогнозування застосовувався під час розробки пропозицій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України. За допомогою соціологічних методів було отримано емпіричні дані (опитування та анкетування суддів, прокурорів, керівників органів досудового розслідування, слідчих, співробітників оперативних підрозділів, адвокатів, науково-педагогічних працівників).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові роботи з філософії, теорії держави і права, конституційного права, кримінального права, кримінального процесуального права тощо.

Інформаційну та нормативно-правову базу роботи становлять: Конституція України, міжнародно-правові акти, акти кримінального, кримінального процесуального законодавства України та деяких зарубіжних держав (Азербайджанської Республіки, Грузії, Республіки Вірменія, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Молдова, Республіки Таджикистан, Російської Федерації, Туркменістану, Федеративної Республіки Німеччина, Франції), практика Європейського суду з прав людини, рішення Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України, листи та постанови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, результати узагальнення слідчо-прокурорської та судової практик тощо.

Емпіричну базу дослідження становлять результати узагальнення судової практики Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ,

матеріали кримінальних проваджень, судові рішення (520 кримінальних проваджень); дані, отримані під час опитування 904 респондентів (128 суддів, 116 прокурорів, 105 керівників органу досудового розслідування, 168 слідчих, 147 співробітників оперативних підрозділів, 127 адвокатів, 113 науково-педагогічних працівників), а також особистий досвід здобувача, набутий під час здійснення адвокатської діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є першим і окремим, після прийняття КПК України 2012 р., комплексним монографічним дослідженням, у якому вирішується важлива наукова проблема визначення правових, теоретичних і практичних засад реалізації функції обвинувачення у кримінальному процесі України. Науковою новизною визначаються так положення:

вперше:

- сформульовано поняття механізму функції обвинувачення як системи взаємопов'язаних елементів суб'єктного, інструментального, засадничого, процедурного характеру, які мають інформаційну (матеріальну) та нормативну основу, що спрямована на забезпечення обґрунтованої кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та застосування щодо неї інших заходів кримінально-правового характеру. Виокремлено структурні елементи механізму функції обвинувачення та надано їх характеристику;

- виділено та розмежовано засади початку обвинувачення (законність і доцільність) та засади реалізації обвинувачення (верховенство права, законність, публічність, мова, якою здійснюється кримінальне провадження, розумність строків, оперативність, пропорційність, процесуальна економія, заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, змагальність та свобода в поданні суду доказів і у доведенні перед судом їх переконливості та ін.);

- визначено поняття доцільності функції обвинувачення як сукупності правових положень, які надають прокурору можливість розпорядження обвинуваченням шляхом початку та/або припинення обвинувачення або зміни кримінально-процесуальної форми провадження за обвинуваченням для ефективного захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень шляхом застосування норм Закону України про кримінальну відповідальність;

- систематизовано міжнародно-правові стандарти щодо реалізації функції обвинувачення та виокремлено такі їх основні положення: 1) реалізація функції обвинувачення в умовах організаційної та функціональної незалежності органів публічного обвинувачення; 2) дискреційність початку та закінчення обвинувачення; 3) можливість застосування альтернатив кримінальному обвинуваченню; 4) врахування множинності інтересів при реалізації функції обвинувачення; 5) дотримання засад ефективності, швидкості та неупередженості кримінального провадження; 6) дотримання міжнародних стандартів прав людини при реалізації функції обвинувачення; 7) забезпечення неможливості ґрунтування обвинувачення на недопустимих доказах; 8) реалізація засади обґрунтованості обвинувачення у кримінальному провадженні; 9) реалізація функції обвинувачення за умови змагальності сторін; 10) кореляція функції обвинувачення з іншими повноваженнями органів служби публічного обвинувачення;

– підстави повідомлення про підозру поділено на дві групи: юридичні та фактичні. Юридичною підставою для здійснення повідомлення про підозру є наявність відповідної правової норми та процесуального рішення про затримання особи чи застосування до неї запобіжного заходу. Фактичною підставою для здійснення повідомлення про підозру є наявність достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення;

– виокремлені особливості встановлення обґрунтованості обвинувачення у підготовчому провадженні, а саме: засноване на процесуальних рішеннях різного характеру мотивування; трансформаційний характер (підсумкове обвинувачення, остаточне обвинувачення); нормативна обмеженість матеріалів для перевірки обґрунтованості обвинувачення; обмеженість пізнавальних можливостей суду;

– обґрунтовано доцільність найменування конституційної функції прокуратури як підтримання публічного обвинувачення у суді з позицій юридичного праворозуміння та принципу верховенства права;

– доведено, що конституційна термінологія щодо публічного обвинувачення потребує уніфікації на галузевому (кримінальному процесуальному) рівні, адже КПК України вживає термін «державне обвинувачення», а не «публічне обвинувачення», але механічна їх заміна не є можливою з урахуванням вже існуючої моделі приватного обвинувачення у кримінальному провадженні України. Публічне обвинувачення у разі його нормативного закріплення у КПК України дозволить врахувати інші можливі різновиди обвинувачення, спрямовані на забезпечення публічних інтересів;

– дано поняття трансформації обвинувачення як результату кримінальної процесуальної діяльності прокурора у судовому розгляді, що полягає у зміні правової природи державного (публічного) обвинувачення на субсидіарне, конкуруюче, подвійне обвинувачення;

– виділено конкуруюче обвинувачення у кримінальному провадженні України як таке, що має місце у ситуації зміни прокурором обвинувачення та одночасного підтримання потерпілим обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі;

– виокремлено подвійне обвинувачення у кримінальному провадженні України у випадку його здійснення одночасно і щодо фізичної, і щодо юридичної особи у разі початку провадження щодо юридичної особи у судовому розгляді;

– обґрунтовано існування у кримінальному провадженні договірною (компромісного) обвинувачення, специфіка якого полягає в тому, що укладення угоди про визнання винуватості уточнює предмет судового розгляду (до нього додається низка обставин, наявність яких повинен довести прокурор); зміна обвинувачення під час судового розгляду неможлива; відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення неможлива;

– виокремлено два етапи реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод: підготовчий та остаточний.

удосконалено:

– визначення функції обвинувачення на основі діяльнісного підходу як методологічної основи розуміння поняття кримінальної процесуальної функції з урахуванням діяльнісного, суб'єктного, змістовного елементів;

– аргументацію щодо наявності персоніфікованого та неперсоніфікованого обвинувачення у стадії досудового розслідування. Неперсоніфіковане обвинувачення спрямоване на пошук особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, а персоніфіковане обвинувачення (первинне) спрямоване на доведення винуватості особи, стосовно якої є докази її причетності до вчиненого кримінального правопорушення (обвинувачення конкретної особи);

– розмежування підозри як припущення про вчинення особою кримінально караного діяння; письмового повідомлення про підозру (як процесуального рішення); повідомлення про підозру (як комплекс процесуальних дій, який включає в себе складання та вручення повідомлення про підозру);

– аргументацію позиції щодо обов'язковості участі прокурора у судовому розгляді угоди про примирення;

– теоретичні положення щодо алгоритму трансформації кримінального провадження *in absentia* у загальний порядок у частині процесуальних рішень, якими вона має оформлюватися.

дістали подальшого розвитку:

– теоретичні положення щодо видів обвинувачення у сучасному кримінальному провадженні України;

– аргументація щодо необхідності віднесення до сторони обвинувачення потерпілого, його представника та законного представника, оперативних підрозділів;

– науковий підхід, відповідно до якого потерпілий, його представник і законний представник реалізують функцію обвинувачення у кримінальному провадженні у справах приватного обвинувачення, а у справах публічного обвинувачення – реалізують права, які містять елементи обвинувачення, як на стадії досудового розслідування, так і на судових стадіях, а саме у підготовчому судовому засіданні, у судовому розгляді, провадженні в судах апеляційної та касаційної інстанцій, під час перегляду Верховним Судом України, а також перегляду за нововиявленими обставинами;

– момент виникнення функції обвинувачення у досудовому розслідуванні;

– теоретичні положення щодо співвідношення функції обвинувачення як єдиної кримінальної процесуальної функції у діяльності прокурора з його іншими повноваженнями;

– аргументація необхідності мотивування письмового повідомлення про підозру;

– теоретичні положення щодо алгоритму дій суду у разі, якщо у матеріалах кримінального провадження немає підтвердження отримання потерпілим копії зміненого обвинувального акта, повістки про виклик або ознайомлення з їх змістом у інший спосіб;

– наукові положення щодо участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод;

– розмежування основної та субсидіарної форм приватного обвинувачення за КПК України;

– теоретичні положення щодо особливостей реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia*;

– наукові положення щодо особливостей дії в часі норм КПК України щодо кримінального провадження *in absentia*;

– пропозиції щодо внесення змін і доповнень до чинного КПК України в частині реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та викладені в роботі висновки і пропозиції є внеском у науку кримінального процесу та можуть використовуватись у різних галузях діяльності, а саме:

– у *правотворчій* – сформульовані автором пропозиції можуть бути використані для подальшого вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України (Лист Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України № 14-370-147 від 15 листопада 2016 р.);

– у *правозастосовній* – висновки та пропозиції, отримані за результатами проведеного дослідження, можуть використовуватися у практичній діяльності слідчих і прокурорів з метою забезпечення єдності у застосуванні положень кримінального процесуального законодавства (Акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 30 серпня 2016 р., Київської місцевої прокуратури № 10 від 11 січня 2017 р.);

– у *навчальному та науково-дослідному процесі* – положення даної роботи використовуються у навчальному процесі ВНЗів України та у системі підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів і суддів при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій, а також можуть слугувати теоретичною та методологічною основою для подальшого дослідження питань, пов'язаних із темою даної роботи (Акт впровадження Національного університету «Одеська юридична академія» від 14 травня 2014 р., Національної академії внутрішніх справ від 20 вересня 2016 р., Академії адвокатури України від 16 січня 2017 р., Львівського національного університету імені Івана Франка від 16 січня 2017 р., Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 20 січня 2017 р., Національної академії прокуратури України від 21 березня 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана здобувачем особисто та є самостійним дослідженням, висновки та пропозиції, викладені у дисертації, є особистим здобутком автора. У співавторстві опубліковано: *наукову статтю* «Визначення прокурором підслідності кримінального провадження» / М. А. Погорецький, В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 3 (розглянуто проблемні питання визначення підслідності прокурором на початковому етапі досудового розслідування; охарактеризовано кваліфікацію кримінального правопорушення (попередня чи остаточна), яка може бути зазначена в ЄРДР чи в інших процесуальних документах (повідомлення про підозру, обвинувальний акт) під час проведення досудового розслідування (обсяг – 0,4 д.а.)). Наукові ідеї та висновки, що належать співавторам опублікованих праць, у дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а також оприлюднювалися на 35 науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми теорії і практики нотаріального, цивільного, виконавчого процесу: їх

співвідношення та взаємодія» (м. Київ, 21– 22 лютого 2013 р.), «Актуальні проблеми криміналістики: інтелектуальна власність, культурні цінності, соціально-комунікаційна індустрія, міжнародне співробітництво» (м. Київ, 25 лютого 2013 р.), «Інформаційні технології в юриспруденції: юридична освіта, детективознавство, криміналістика, судова експертологія, ядерна безпека, грид-технології, судочинство» (м. Київ, 16 травня 2013 р.), «Сучасні проблеми криміналістики» (м. Одеса, 27– 28 вересня 2013 р.), «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.), «Малиновські читання» (м. Острог, 15– 16 листопада 2013 р.), «Правова доктрина – основа формування правової системи держави» (м. Харків, 20– 21 листопада 2013 р.), «Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні» (м. Одеса, 27 листопада 2013 р.), «Європейські стандарти кримінального судочинства» (м. Донецьк, 27 вересня 2013 р.), «Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах» (м. Київ, 4 квітня 2014 р.), «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16– 17 травня 2014 р.), «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 23 травня 2014 р.), «Малиновські читання» (м. Острог, 14– 15 листопада 2014 р.), «Сучасні проблеми реформування кримінальної юстиції в Україні» (м. Київ, 28 листопада 2014 р.), «Процесуальні, криміналістичні та психологічні аспекти досудового розслідування» (м. Одеса, 7 листопада 2014 р.), «Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування» (м. Одеса, 17 квітня 2015 р.), «Оперативно-розшукова діяльність та кримінальний процес: теоретико-праксиологічний дискурс щодо їх співвідношення в умовах реформування органів внутрішніх справ України» (м. Одеса, 22– 23 квітня 2015 р.), «Проблеми протидії злочинності у XXI столітті: вітчизняний та міжнародний досвід» (м. Чернігів, 24 квітня 2015 р.), «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15– 16 травня 2015 р.), «Актуальні проблеми досудового розслідування» (м. Київ, 1 липня 2015 р.), «Юридичні факти в системі правового регулювання» (м. Київ, 26 листопада 2015 р.), «Теоретичні аспекти організації досудового розслідування» (м. Харків, 4 грудня 2015 р.), «Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Ірпінь, 20 листопада 2015 р.), «Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування» (м. Одеса, 2 квітня 2016 р.), «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції» (м. Харків, 15 квітня 2016 р.), «Національні та міжнародні механізми захисту прав людини» (м. Харків, 20 квітня 2016 р.), «Актуальні питання державотворення в Україні» (м. Київ, 20 травня 2016 р.), «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.), «Інформаційне та науково-методологічне забезпечення досудового розслідування й судового провадження» (м. Запоріжжя, 21 квітня 2016 р.), «Прокуратура України в умовах європейської інтеграції» (м. Київ, 19 травня 2016 р.), «Малиновські читання» (м. Острог, 30 вересня – 1 жовтня 2016 р.), «Протидія злочинності: теорія і практика» (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.), «The forensic process and the participation of victims in criminal proceedings» (Вроцлав (Wrocław), 17 жовтня 2016 р.), «Правова реформа у сфері кримінальної юстиції:

ключові параметри та прогноз подальшого розвитку» (м. Львів, 2016 р.); «Актуальні проблеми правоохоронної діяльності» (м. Сєвєродонецьк, 23 грудня 2016 р.).

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження відображено у монографії, двадцяти восьми статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, одинадцяти статтях у виданнях іноземних держав, і тридцяти чотирьох тезах повідомлень на науково-практичних конференціях та чотирьох інших опублікованих працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, що містять у собі чотирнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 453 сторінки, з них основний текст дисертації – 364 сторінки, список використаних джерел складається із 489 найменувань і займає 58 сторінок, додатки – 31 сторінка.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок з науковими програмами, планами та темами, мета і задачі, об'єкт і предмет, окреслюються методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться дані щодо апробації результатів дисертації та публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади функції обвинувачення в кримінальному процесі» складається з шести підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукового дослідження функції обвинувачення в кримінальному провадженні»* визначено особливості наукового дослідження функції обвинувачення. На підставі проведеного аналізу залежно від наукових позицій щодо розуміння сутності та змісту функції обвинувачення виділено чотири етапи її наукового дослідження.

Перший етап (кінець XIX ст. – початок XX ст.) – функція обвинувачення ґрунтовно не досліджувалась, адже обвинувачення розглядалось як діяльність державних уповноважених суб'єктів.

Другий етап (середина та друга половина XX ст.) характеризується наявністю наукових досліджень категорії «кримінально-процесуальна функція», коли виникли дискусії щодо виділення трьох функцій: обвинувачення, захисту та правосуддя. Виникають розбіжності поглядів щодо визначення місця функції обвинувачення серед інших функцій. На даному етапі формується дві позиції: 1) функція обвинувачення розглядається як самостійна; 2) функція обвинувачення є частиною функції кримінального переслідування.

Третій етап (розвиток української державності з 1991 р. до 2012 р.) – функція обвинувачення розглядається як самостійна кримінальна процесуальна функція та як частина функції кримінального переслідування. Кримінальний процес України у цей період містив усі ознаки радянського кримінального процесу, а, отже, і підтримувались наукові погляди радянських учених (М. М. Полянський, М. О. Чельцов, М. С. Строгович, О. М. Ларін та ін.) щодо розуміння сутності та змісту функції обвинувачення. Однак, переважають позиції, згідно з якими функція обвинувачення є складовою кримінального переслідування.

Четвертий етап пов'язаний із реформуванням кримінального процесу України та прийняттям КПК України, в якому на нормативному рівні сформульовано визначення понять «обвинувачення» та «державне обвинувачення» з урахуванням матеріально-правового та процесуального змісту функції обвинувачення. На даному етапі розвитку кримінального процесу вчені підходять до розуміння функції обвинувачення з урахуванням її матеріально-правового та процесуального змісту. Виникають три підходи до визначення її місця в системі кримінальних процесуальних функцій: 1) функція обвинувачення – це самостійна функція кримінального процесу; 2) функція обвинувачення – це складова частина функції кримінального переслідування; 3) функція обвинувачення – це одна із основних функцій кримінального процесу, яка ототожнюється із кримінальним переслідуванням.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та зміст функції обвинувачення у кримінальному провадженні»* доведено, що поняття «функція» використовується для позначення динамічної сторони певного явища. Під функцією обвинувачення необхідно розуміти напрямок кримінальної процесуальної діяльності уповноважених суб'єктів, що полягає в отриманні (формуванні, збиранні) сукупності доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та складання обвинувального акта, а також у підтриманні обвинувачення під час судового розгляду справи та перегляду судових рішень.

Встановлено, що функція обвинувачення у сучасній кримінальній процесуальній доктрині підлягає характеристиці у контексті процесуального механізму. Суб'єктний елемент механізму функції обвинувачення представлений суб'єктами даної функції. Інструментальний елемент механізму функції обвинувачення проявляється у кримінальних процесуальних діях і кримінальних процесуальних рішеннях. Засадничий елемент механізму функції обвинувачення – це принципи кримінального провадження, що мають основоположний характер для функції обвинувачення (засади початку обвинувачення та засади реалізації обвинувачення). Процедурний елемент характеризується кримінальною процесуальною формою здійснення функції обвинувачення.

Телеологічна основа механізму функції обвинувачення проявляється у меті зазначеної функції. Інформаційною (матеріальною) основою механізму функції обвинувачення є матеріальний зміст обвинувачення. Нормативна основа механізму функції обвинувачення проявляється у нормах кримінального процесуального законодавства, що регламентують здійснення функції обвинувачення.

У підрозділі 1.3 *«Становлення та розвиток функції обвинувачення у вітчизняному кримінальному процесі»* на основі аналізу наукових та нормативно-правових джерел досліджено особливості становлення функції обвинувачення та її історичного розвитку на території України.

Виділено основні нормативно-правові акти, в яких відображається функція обвинувачення на різних історичних етапах: Руська правда; Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.; Статут кримінального судочинства 1864 р.; Декрет № 2 «Про суд» від 7 березня 1918 р.; Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р.; Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1927 р.; Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1960 р.; Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.

Залежно від особливостей реалізації функції обвинувачення виокремлено чотири історичні періоди її розвитку. Обґрунтовано, що початок формування функції обвинувачення на українських землях пов'язаний із періодом існування Київської Русі, у якій реалізація функції обвинувачення ґрунтувалася на приватній ініціативі, а кримінальний процес будувався за принципом змагальності між обвинувачем та обвинуваченим.

Визначено, що подальше становлення та розвиток функції обвинувачення пов'язується із періодом перебування українських земель у складі інших держав: Великого князівства Литовського, Князівства Молдавія, Королівства Угорщини, Речі Посполитої, Австро-Угорської та Російської імперій. У ці часи кримінальний процес поступово переходить від змагального до інквізиційного (розшукового). У інквізиційному процесі головною стадією було досудове провадження, що поділялося на загальне і спеціальне слідство. Це було яскравим прикладом реалізації функції обвинувачення та формування і підготовки безпосереднього обвинувачення. Здійснення функції обвинувачення ґрунтувалось на виділенні приватного та публічного обвинувачення.

Після державного перевороту 1917 р. у Російській імперії, до складу якої входили українські землі, розпочинається наступний етап реалізації функції обвинувачення в період радянської України. Розвиток функції обвинувачення проходив у період революцій та війн. Державні органи обвинувачення спочатку скасовувалися, а потім знову формувалися. Прокурор як сторона процесу, наділявся повноваженнями участі у проведенні слідства та дізнання, підтримання обвинувачення в суді, підтримання позову в усіх стадіях процесу. Кримінально-процесуальний кодекс УРСР 1960 р. закріплював, що функція обвинувачення повною мірою починала реалізовуватися на стадії попереднього розслідування після винесення постанови про притягнення особи як обвинуваченого; по закінченню розслідування обвинувачення викладалось в обвинувальному висновку; далі ця функція реалізовувалась на судових стадіях і закінчувалась винесенням обвинувального вироку суду.

Зазначено, що останній історичний період здійснення функції обвинувачення пов'язаний з розбудовою правової незалежної України, який можна поділити на два етапи: здійснення функції обвинувачення під час дії норм КПК України 1960 р.; здійснення функції обвинувачення за КПК України 2012 р. У цей період кримінальний процес характеризується змагальною моделлю кримінального процесу на судових стадіях провадження з розширенням змагальних засад на досудовому розслідуванні.

У підрозділі 1.4 «Суб'єкти обвинувачення та види реалізації ними функції обвинувачення» визначено, що сторонами кримінального провадження є певна сукупність учасників кримінального процесу, які об'єднані спільним процесуальним інтересом. Під процесуальним інтересом необхідно розуміти таку поведінку учасника кримінального провадження, яка спрямована на досягнення бажаного для нього кінцевого результату. Такі інтереси сторін є протилежними, оскільки вони впливають із напрямків діяльності суб'єктів кримінального процесу, тобто їх функцій.

Сторона обвинувачення спрямовує свою діяльність на викриття особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та притягнення її до кримінальної відповідальності, тобто здійснює функцію обвинувачення.

Доведено, що функція обвинувачення здійснюється уповноваженими суб'єктами на всіх стадіях кримінального провадження (крім стадії виконання судових рішень) з метою об'єктивного та повного встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення і притягнення всіх винних до кримінальної відповідальності та/або застосування інших заходів кримінально-правового характеру. Законодавство регламентує їх процесуальний статус, особливості процесуальної діяльності під час досудового розслідування і судового розгляду, що впливають на способи реалізації суб'єктами досліджуваної функції. Крім того, при реалізації функції обвинувачення суб'єкти обвинувачення перебувають у постійній взаємодії.

Зроблено висновок, що крім нормативно визначених учасників кримінального провадження з боку обвинувачення, а саме слідчого, керівника органу досудового розслідування, прокурора, до сторони обвинувачення слід відносити потерпілого, його представника та законного представника, а також оперативні підрозділи.

Обвинувальна функція реалізується прокурором як на досудовій, так і на судових стадіях. На досудовому розслідуванні прокурор наділений рядом повноважень, що носять підготовчий характер до реалізації функції обвинувачення, та низкою повноважень суто обвинувальних. Первинне обвинувачення реалізується шляхом повідомлення особі про підозру, але заключним етапом обвинувачення на досудовому розслідуванні є затвердження або самостійне складання прокурором обвинувального акта, а також клопотань про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, звільнення від кримінальної відповідальності. Результати проведеного анкетування свідчать, що більшість респондентів відносять до функцій прокурора у кримінальному процесі функцію обвинувачення (державне обвинувачення (вказали 27 % опитаних); публічне обвинувачення (23 % опитаних); процесуальне керівництво (12 % опитаних); обвинувачення (30 % опитаних); прокурорський нагляд (6 % опитаних); розслідування (2% опитаних)).

Визначено, що отримання доказів слідчим і прокурором з боку сторони обвинувачення у досудовому розслідуванні має наступні сутнісні ознаки: наявність владних повноважень сторони обвинувачення на отримання доказів; дії, що спрямовані на отримання доказів, носять активний діяльнісний характер; на сторону обвинувачення покладено обов'язок збирання доказів у досудовому розслідуванні; може супроводжуватись тимчасовим обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина; в окремих випадках існує можливість застосування заходів процесуального примусу.

Потерпілий, його представник та законний представник реалізують функцію обвинувачення у кримінальному провадженні у справах приватного обвинувачення, а у справах публічного обвинувачення – реалізують права, що містять елементи обвинувачення, як на стадії досудового розслідування, так і на судових стадіях, а саме, у підготовчому судовому засіданні, у судовому розгляді, у процесі перегляду судових рішень.

На основі аналізу положень КПК України виділено наступні різновиди обвинувачення: публічне; приватне; обвинувачення при провадженні щодо

юридичної особи; обвинувачення при зміні прокурором обвинувачення та згоді потерпілого на його підтримання у раніше пред'явленому обсязі; обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод.

У підрозділі 1.5 «Предмет і зміст обвинувачення» здійснено характеристику матеріального та процесуального змісту обвинувачення. Предмет обвинувачення розглядається у вузькому значенні та характеризується лише кримінально-караним діянням, передбаченим КК України. До предмету обвинувачення не включаються елементи обвинувальної діяльності уповноважених органів. Тому предмет обвинувачення охоплює елементи вчиненого діяння, що містить ознаки конкретного складу кримінального правопорушення.

Наголошено, що не варто розглядати обвинувачення тільки у кримінально-правовому розумінні, адже це процесуальна категорія, яка має комплексний характер і розкривається через матеріальний та процесуальний (функціональний) зміст, що є взаємозалежними і не можуть існувати відокремлено.

Доведено, що матеріальний зміст обвинувачення розкривається через його структуру. Процесуальний зміст обвинувачення розкривається через сукупність слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій.

Підрозділ 1.6 «Міжнародні стандарти реалізації функції обвинувачення в кримінальному провадженні» присвячено дослідженню функції обвинувачення в міжнародно-правових актах, практиці Європейського суду з прав людини та в країнах англо-американської і континентальної правових систем.

У пункті 1.6.1 «Функція обвинувачення в міжнародно-правових актах і практиці Європейського суду з прав людини» наголошується на тому, що реалізація функції обвинувачення повинна ґрунтуватися на дотриманні прав людини та положень основних міжнародних принципів кримінального судочинства.

На основі аналізу міжнародних нормативно-правових актів і практики міжнародних судів систематизовано міжнародно-правові стандарти реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні.

Визначено, що в практиці ЄСПЛ термін «обвинувачення» стосується змісту тих процесуальних актів, що виносяться обвинувачем у процесі провадження щодо конкретної особи, а не форми цих актів. Як у національному законодавстві, так і міжнародних стандартах під час реалізації функції обвинувачення повинна реалізовуватись засада обґрунтованості обвинувачення у кримінальному провадженні.

У пункті 1.6.2 «Функція обвинувачення в країнах англо-американської та континентальної правових систем» виділено спільні або схожі та відмінні риси щодо здійснення функції обвинувачення у країнах континентальної та англо-американської правових систем. Однак, наголошено, що суттєвих відмінностей у реалізації функції обвинувачення у кримінальному процесі різних правових систем не існує, адже призначенням цієї функції в усіх державах, у тому числі й в Україні, є забезпечення реалізації функції держави – протидії злочинності.

Розділ 2 «Реалізація функції обвинувачення під час досудового розслідування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Формування обвинувачення на стадії досудового розслідування» здійснено характеристику особливостей реалізації функції обвинувачення на стадії досудового розслідування слідчим.

Зазначено, що слідчий на основі зібраних і досліджених доказів зобов'язаний сформулювати первинне обвинувачення, викласти його у повідомленні про підозру та вручити його особі, яка вказана у повідомленні про підозру.

Сформульовано, що функція обвинувачення на досудовому розслідуванні складається з: 1) неперсоніфікованого обвинувачення (спрямованого на пошук особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; починається з моменту початку кримінального провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення); 2) персоніфікованого (первинного) обвинувачення (доведення винуватості особи, стосовно якої є докази її причетності до вчиненого кримінального правопорушення). Неперсоніфіковане обвинувачення характеризується тим, що органи досудового розслідування встановлюють у діях невідомої особи склад кримінального правопорушення, а, отже, і необхідність здійснення неперсоніфікованого обвинувачення, що проявляється у здійсненні слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Персоніфіковане або первинне обвинувачення є обвинуваченням певної особи, якій повідомлено про підозру.

У підрозділі 2.2 «Умови та процесуальний порядок повідомлення про підозру» на основі аналізу нормативно-правових джерел визначено підстави, умови та процесуальний порядок повідомлення про підозру як початку реалізації персоніфікованого (первинного) обвинувачення.

Обґрунтовано, що органи, які здійснюють досудове розслідування, зобов'язані досліджувати та оцінювати виправдувальні докази. І лише після того, як встановлять, що обвинувальні докази домінують над виправдувальними, здійснювати далі обвинувальну функцію. Під обвинувальною функцією слідчого необхідно розуміти доказову діяльність, результати якої викривають особу у вчиненні кримінального правопорушення.

Сформульовано визначення поняття «повідомлення про підозру» та розмежовано підозру, як: припущення про вчинення особою кримінально-караного діяння; процесуальне рішення; комплекс процесуальних дій, що включає в себе складання та вручення самого повідомлення про підозру. Здійснено поділ підстав повідомлення про підозру на дві групи: фактичні та юридичні.

Доведено, що письмове повідомлення про підозру має бути обґрунтоване шляхом зазначення у ньому доказів. Моментом виникнення функції обвинувачення та захисту за загальним правилом є повідомлення особі про підозру. Зазначене підтверджується результатами проведеного анкетування (37 % опитаних вважають, що здійснення функції обвинувачення на досудовому розслідуванні починається з моменту повідомлення особі про підозру).

У підрозділі 2.3 «Обвинувальний акт та його значення при формуванні обвинувачення» визначено, що під формулюванням обвинувачення слід розуміти стислу і точну форму вираження твердження про винуватість конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Обвинувачення не може виходити за межі формулювання підозри у повідомленні про підозру. Якщо це має місце, у кримінальному провадженні необхідно здійснити повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри і лише після цього включити нове формулювання обвинувачення в обвинувальний акт.

Обґрунтовано твердження, згідно з яким у обвинувальному акті підсумково та остаточно формулюється обвинувачення на стадії досудового розслідування і висловлюється впевненість сторони обвинувачення у формі твердження про винуватість конкретної особи у вчиненні кримінального правопорушення. Для складання обвинувального акта, а, отже, і формування підсумкового обвинувачення на стадії досудового розслідування, необхідна така сукупність доказів, на підставі якої слідчий чи прокурор встановлює наявність всіх обставин, що підлягають доказуванню відповідно до частини першої ст. 91 КПК України.

Розділ 3 «Реалізація функції обвинувачення під час судового провадження в першій інстанції та при перегляді судових рішень» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Підтримання публічного обвинувачення під час підготовчого провадження та судового розгляду» визначено особливості реалізації публічного обвинувачення у процесі підготовчого провадження, а також судового розгляду.

Констатовано, що підтримувати публічне обвинувачення в суді обов'язково має прокурор, який здійснював нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Згідно з статистичними даними Генеральної прокуратури України у 2015 році прокурори здійснили підтримання публічного обвинувачення у 148 583 кримінальних провадженнях у суді першої інстанції, а у 2016 р. – у 156 953 кримінальних провадженнях, що на 6 % більше, ніж у 2015 р. Дослідивши точки зору науковців (І. В. Гловюк, В. М. Юрчишин, В. В. Колодчин, С.М. Меркулов та ін.) щодо кримінальної процесуальної функції прокурора, яку він здійснює під час судового провадження, зазначається, що він виконує функцію публічного обвинувачення.

Зазначено, що при вирішенні питання щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності під час підготовчого провадження суд вирішує питання про обґрунтованість обвинувачення, оскільки в ухвалі про закриття кримінального провадження міститься твердження про вчинення певною особою діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. У таких випадках у ході досудового розслідування початкове обвинувачення міститься в повідомленні про підозру, а підсумкове – у клопотанні прокурора, яке у тому ж вигляді стає остаточною – в ухвалі суду про закриття кримінального провадження у зв'язку із звільненням особи від кримінальної відповідальності.

Сформульовано висновок, згідно з яким встановлення обґрунтованості обвинувачення у підготовчому провадженні має наступні особливості: засноване на процесуальних рішеннях різного характеру мотивування; трансформаційний характер (підсумкове обвинувачення, остаточно обвинувачення); нормативна обмеженість матеріалів для перевірки обґрунтованості обвинувачення; обмеженість пізнавальних можливостей суду. Відповідно, потребує вирішення на нормативному рівні питання регламентації процесуальних засобів такої перевірки та закріплення у ст. 297 КПК України обов'язку прокурора надати разом з клопотанням та додатками до нього матеріали кримінального провадження (для розгляду клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності); встановлення винятків у ст. 291 КПК України із правила щодо заборони подання інших документів до початку судового розгляду для обвинувальних актів, які направляються до суду з угодою; розширення

повноважень суду із розгляду клопотань та угод шляхом ініціювання і проведення допитів, дослідження документів, речових доказів, звуко- та відеозаписів.

Обґрунтовано твердження, відповідно до якого ефективно підтримання публічного обвинувачення залежить від якості підготовки прокурора до судового розгляду. Планування обсягу доказів і порядку їх дослідження під час з'ясування обставин кримінального провадження, а також перевірки їх доказами дозволяє прокурору передбачити судові дії, що необхідно провести для встановлення обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні. Саме тому до початку дослідження доказів сторона обвинувачення надає свої пропозиції щодо обсягу та порядку дослідження доказів. Думка сторони захисту та сторони обвинувачення щодо цього питання для суду має рекомендаційний характер, оскільки суд у своїй ухвалі визначає обсяг і порядок дослідження доказів у кожному судовому провадженні.

Обґрунтовано позицію, згідно з якою трансформація обвинувачення (у його процесуально-правовому значенні) відбувається, коли внаслідок зміни обвинувачення, відмови від обвинувачення, початку кримінального провадження змінюється (трансформується) правова природа обвинувачення. Це має місце, зокрема, у ситуаціях зміни обвинувачення прокурором на менш тяжке за кваліфікацією або обсягом, відмови прокурора від підтримання публічного обвинувачення при згоді потерпілого підтримувати обвинувачення в суді, під час початку провадження щодо юридичної особи.

Фактичними підставами трансформації обвинувачення є при зміні обвинувачення – наявність достатніх даних щодо невідповідності кваліфікації або обсягу обвинувачення фактичним обставинам кримінального провадження та необхідності застосування закону України про кримінальну відповідальність, який передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення чи про зменшення обсягу обвинувачення; при відмові від обвинувачення – наявність достатніх даних, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується; при початку провадження щодо юридичної особи – наявність достатніх даних щодо підстав застосування кримінально-правових заходів до юридичної особи. Юридичними підставами є процесуальні рішення прокурора.

Констатовано, що участь прокурора під час провадження у суді присяжних регламентується загальними правилами провадження у суді першої інстанції. До її особливостей відносяться роз'яснення обвинуваченому можливості розгляду кримінального провадження щодо нього судом присяжних, поставлення запитань присяжним з метою формування складу суду.

У підрозділі 3.2 «Реалізація функції обвинувачення в системі повноважень прокурора під час перегляду судових рішень» проаналізовано участь прокурора у процесі перегляду судових рішень.

На підставі дослідження положень КПК України зроблено висновок, що під час перегляду судових рішень прокурор може брати участь у наступних стадіях кримінального провадження: провадження в суді апеляційної інстанції, провадження в суді касаційної інстанції, провадження у Верховному Суді України, провадження за нововиявленими обставинами.

Зазначено, що апеляційна скарга прокурора може містити вимоги як ті, що стосуються реалізації функції публічного обвинувачення, так і ті, що стосуються охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Наприклад, суд апеляційної інстанції скасовує вирок суду першої інстанції і ухвалює свій вирок у разі необхідності застосування закону про більш тяжке кримінальне правопорушення чи збільшення обсягу обвинувачення; необхідності застосування більш суворого покарання; скасування необґрунтованого виправдувального вироку суду першої інстанції. Разом з цим суд апеляційної інстанції змінює вирок у разі пом'якшення призначеного покарання, якщо визнає, що покарання за своєю суворістю не відповідає тяжкості кримінального правопорушення та особі обвинуваченого; змінює правову кваліфікацію кримінального правопорушення і застосовує статтю (частину статті) КК України про менш тяжке кримінальне правопорушення. Суд апеляційної інстанції скасовує судові рішення, якщо за наявності відповідних підстав його не було закрито; судові рішення ухвалено незаконним складом суду; судові провадження здійснено за відсутності захисника, якщо його участь є обов'язковою. Судові рішення підлягає скасуванню або зміні у випадку неправильного застосування КК України, тобто також у разі призначення більш суворого покарання, ніж передбачено відповідною статтею (частиною статті). Вважається, що така процесуальна позиція прокурора обґрунтовується виконанням завдань кримінального провадження.

Схожий напрямок діяльності прокурора прослідковується також під час перегляду судових рішень у інших судових інстанціях.

На підставі вищезазначеного обґрунтовано твердження, згідно з яким під час перегляду судових рішень прокурор здійснює окремий напрям діяльності – підтримання своїх доводів, викладених у апеляційній чи касаційній скарзі, заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України чи за нововиявленими обставинами. Зазначений напрям діяльності прокурора є проявом функції підтримання публічного обвинувачення, а також повноважень, які спрямовані на охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Розділ 4 «Особливості реалізації функції обвинувачення в окремих порядках кримінального провадження» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 4.1 «Особливості реалізації функції обвинувачення в кримінальному провадженні на підставі угод» охарактеризовано порядок реалізації обвинувачення у кримінальному процесі на підставі угод.

Визначено сутність угоди про примирення між потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, а також про визнання винуватості між прокурором і підозрюваним чи обвинуваченим. Констатовано, що угода про визнання винуватості є найбільш характерною для кримінального процесу держав англо-американської системи права.

Зазначено, що перелічені види угод є формами досягнення компромісу у кримінальному провадженні, що дозволяє вести мову про наявність договірної (компромісного) обвинувачення.

Укладення угоди про визнання винуватості уточнює предмет судового розгляду. Враховуючи, що за загальним правилом предметом судового розгляду є обвинувачення, то в такому випадку він суттєво зазнає змін. Із обвинуваченням у матеріально-правовому значенні корелюється лише одна з обставин, у наявності

якої прокурор має переконати суд – наявність фактичних підстав для визнання винуватості. Відповідно, до предмету судового розгляду додається ще низка обставин, за наявності яких прокурор повинен переконати суд у наступному: умови угоди не суперечать вимогам КПК України та/або закону; умови угоди відповідають інтересам суспільства; умови угоди не порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; укладення угоди було добровільним; виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань є можливим. Разом з тим з'являються нові порівняно із загальним порядком обмеження щодо розпорядження прокурором обвинувачення: зміна обвинувачення в судовому розгляді є неможливою, оскільки в такому випадку вже укладено угоду; неможливою є і відмова прокурора від підтримання обвинувачення, оскільки судовий розгляд відповідно до положень параграфу 3 Глави 28 КПК України не здійснюється, а прокурор може відмовитись від підтримання обвинувачення лише якщо за результатами судового розгляду дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується.

Виокремлено два етапи реалізації функції обвинувачення під час укладення угод у кримінальному провадженні: підготовчий та остаточний.

Підготовчий етап починається з ініціювання угоди, до направлення обвинувального акта до суду з угодою. Він характеризується такими діями, як ініціювання угоди, проведення домовленостей, укладення угоди, її підписання сторонами, законними представниками, і додатково, якщо угоду укладено у стадії досудового розслідування – отриманням висновку експерта або завершенням проведення інших слідчих (розшукових) дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, що можуть бути втрачені зі спливом часу, або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату у разі відмови суду в затвердженні угоди.

Остаточний етап характеризується реалізацією функції обвинувачення у судовому засіданні з розгляду угоди. По угоді про визнання винуватості участь прокурора у розгляді угоди у силу того, що прокурор є стороною, є обов'язковою. По угоді про примирення КПК України не передбачає обов'язковості участі прокурора, проте вказує на необхідність повідомлення інших учасників судового провадження, відсутність яких не є перешкодою для розгляду угоди. Тобто, виходячи з буквального тлумачення норм КПК України, участь прокурора у розгляді угоди про примирення не обов'язкова. Також наголошено, що саме прокурор є суб'єктом підтримання обвинувачення у суді, він доводить обвинувачення перед судом з метою забезпечення кримінальної відповідальності особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, потерпілий, навіть уклавши угоду, не є (крім приватного обвинувачення, де характерна множинність суб'єктів підтримання обвинувачення у суді) суб'єктом підтримання обвинувачення у суді, більше того, він має обмежені можливості із доказування у суді, враховуючи, що оригінали матеріалів кримінального провадження, речові докази тощо знаходяться у прокурора, а потерпілий у найкращому випадку має лише копії. Тобто, у разі відсутності прокурора у судовому розгляді він характеризуватиметься безсуб'єктністю підтримання обвинувачення, що у силу вимог засади змагальності сторін є неправильним і таким, що не відповідає вимогам КПК України. Участь потерпілого у провадженні у формі публічного обвинувачення не виправляє ситуацію, оскільки потерпілий не є суб'єктом підтримання обвинувачення у такому

провадженні. Навіть для провадження у формі приватного обвинувачення ст.ст. 22, 36 КПК України не встановлюють винятків щодо обов'язкового суб'єкта підтримання обвинувачення – прокурора. Відповідно, участь прокурора при розгляді угоди про примирення у суді слід визнати обов'язковою на нормативному рівні.

Кримінальне провадження на підставі угоди про примирення та на підставі угоди про визнання винуватості характеризується диференціацією форм участі прокурора, оскільки по угоді про визнання винуватості прокурор є стороною та суб'єктом обвинувачення, а по угоді про примирення – лише суб'єктом обвинувачення, у силу чого його волевиявлення не має значення для сторін угоди у контексті її форми та змісту.

У підрозділі 4.2 «Особливості реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення» здійснено аналіз процесуального порядку кримінального провадження у формі приватного обвинувачення.

Підтримано висловлену в літературі позицію, згідно з якою залежно від моменту набуття провадженням форми провадження приватного обвинувачення його можна поділити на: основне – провадження у формі приватного обвинувачення, що є таким апріорі (ст. 477 КПК України); субсидіарне – виникає у випадку, якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення у провадженні публічного обвинувачення, а потерпілий скористався правом підтримувати обвинувачення замість прокурора.

На підставі дослідження точок зору вчених щодо сутності інституту приватного обвинувачення наведено додаткові критерії виділення форм такого обвинувачення.

Чинний КПК України регламентував під назвою «приватне обвинувачення» фактично дві самостійні форми обвинувачення, що істотно між собою відрізняються. Перша з них, яка регламентована Главою 36 КПК України, є приватно-публічним обвинуваченням, що характеризується, на наш погляд, невдалим поєднанням приватних і публічних елементів. Друга, що регламентується лише ст.ст. 26, 340 КПК України, є такою, що має традиційні ознаки приватного обвинувачення, і лише ця форма може бути визнана приватною.

У підрозділі 4.3 «Особливості реалізації функції обвинувачення щодо окремої категорії осіб і здійснення спеціального досудового та судового провадження» досліджено процесуальний механізм реалізації функції обвинувачення у вищезазначених порядках кримінального провадження.

Законодавець виокремлює категорію осіб, щодо якої здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Автором підтримується висловлена в літературі пропозиція щодо необхідності регламентації в КПК України строку вручення повідомлення про підозру такій категорії осіб – не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту складення письмового тексту й підписання повідомлення про підозру. Зміна повідомлення про підозру має здійснюватися лише відповідним прокурором, який уповноважений складати повідомлення про підозру. Обґрунтовано твердження, згідно з яким суб'єкти складення та вручення повідомлення про підозру зазначеній категорії осіб мають бути одні й ті самі.

Визначено сутність кримінального провадження *in absentia*. Специфіка реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* полягає в

можливості трансформації цього особливого порядку кримінального провадження у загальний порядок. Трансформація кримінального провадження *in absentia* у загальний порядок має місце у випадку перекваліфікації діяння, тобто заміні повідомлення про підозру або заміні обвинувачення під час судового розгляду на підозру (обвинувачення) у вчиненні кримінального правопорушення, що не передбачено частиною другою ст. 297¹ КПК України. Порядок дії в КПК України в таких випадках не регламентовано. Проте, застосовуючи загальні правила ст. 280 КПК України, а також положення ст. 297¹ КПК України, враховуючи, що підозрюваний переховується від органів досудового розслідування і суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук, досудове розслідування має бути зупинене. Відповідно, керуючись правилом, що у разі якщо обвинувачений ухилився від суду, суд зупиняє судове провадження щодо цього обвинуваченого до його розшуку, прокурор у судовому засіданні має заявити клопотання про зупинення судового провадження. Також трансформація кримінального провадження *in absentia* у загальний порядок має місце у випадку явки підозрюваного, обвинуваченого, щодо якого здійснюється кримінальне провадження *in absentia*, до органів досудового розслідування і суду.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та вирішення наукової проблеми визначення правових, теоретичних і практичних засад реалізації функції обвинувачення у кримінальному процесі України. Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки.

1. Функція обвинувачення є напрямком кримінальної процесуальної діяльності уповноважених суб'єктів, зміст якого полягає в отриманні (формуванні, збиранні) сукупності доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та складання процесуальних рішень, які містять твердження про вчинення особою кримінального правопорушення (кримінально-караного діяння), а також у підтриманні публічного обвинувачення під час судового розгляду та при перевірці судових рішень у кримінальному провадженні.

Зміст функції обвинувачення полягає у:

- 1) формуванні сукупності доказів для повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення;
- 2) формуванні сукупності доказів для складання обвинувального акта або іншого підсумкового рішення на досудовому розслідуванні;
- 3) підтриманні публічного обвинувачення під час судового розгляду справи;
- 4) поданні скарг і заяв щодо перевірки судових рішень, участь у їх розгляді.

2. Механізм функції обвинувачення є складною системою, яка складається з таких елементів: суб'єктний елемент, інструментальний елемент, засадничий елемент, процедурний елемент. Характеристиками механізму функції обвинувачення є: телеологічна основа; інформаційна (матеріальна) основа; нормативна основа.

3. Доцільність функції обвинувачення проявляється у таких дискреційних повноваженнях прокурора за КПК України: вирішення питання про закінчення досудового розслідування шляхом складання клопотання про звільнення

підозрюваного від кримінальної відповідальності за наявності диспозитивних підстав такого звільнення, передбачених КК України; ініціація або погодження на спрощення кримінально-процесуальної форми у вигляді укладення угоди про визнання винуватості.

4. Розвиток функції обвинувачення протягом усієї історії кримінального процесу, її нормативна регламентація характеризується визначенням її як особливої, самостійної функції, для здійснення якої створювались спеціальні органи, не пов'язані із здійсненням правосуддя, покладеним тільки на суд.

Історичний процес становлення та розвитку функції обвинувачення у кримінальному провадженні пройшов кілька періодів:

- 1) формування функції обвинувачення в період Київської Русі;
- 2) становлення та розвиток функції обвинувачення в період перебування українських земель у складі інших держав;
- 3) здійснення функції обвинувачення в радянський період;
- 4) здійснення функції обвинувачення в період розбудови правової незалежної України. В останньому періоді можна виділити два етапи розвитку функції обвинувачення: здійснення функції обвинувачення під час дії норм КПК 1960 р.; здійснення функції обвинувачення за новим КПК України 2012 р.

5. Сторона обвинувачення – це сукупність передбачених кримінальним процесуальним законом учасників кримінального провадження, діяльність яких спрямована на викриття осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, формування обвинувачення, обґрунтування його доказами та його підтримання в суді.

Для сторони обвинувачення характерні такі ознаки:

- 1) нормативно визначений суб'єктний склад в особі, як правило, службових осіб органів державної влади;
- 2) наявність протилежного процесуального інтересу, який відрізняється від процесуального інтересу сторони захисту;
- 3) процесуальна рівноправність сторони обвинувачення і сторони захисту;
- 4) наділення сторони обвинувачення державно-владними повноваженнями з можливістю застосування до учасників кримінального провадження заходів процесуального примусу;
- 5) активність сторони обвинувачення у відстоюванні свого інтересу перед судом, що обумовлено покладеними на неї обов'язками в силу принципу публічності.

6. Обвинувачення у матеріальному розумінні – це обвинувальна теза, твердження про вчинення конкретною особою кримінального правопорушення, яке міститься у процесуальних документах органів, що здійснюють функцію обвинувачення. Матеріальний зміст обвинувачення розкривається через його структуру. Обов'язковими елементами кожного обвинувачення повинні бути наступні: відомості про особу, щодо якої висувається обвинувачення, фабула, юридичне формулювання, правова кваліфікація. Ці елементи мають бути сформульовані у кожному конкретному обвинуваченні, адже від якості їх викладення та доведення залежить подальша перспектива судового розгляду справи.

Обвинувачення в процесуальному розумінні слід розглядати як обвинувальну діяльність суб'єктів обвинувачення, тобто сукупність дій, спрямованих на викриття

особи, яка вчинила злочин, і забезпечення застосування щодо неї кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового характеру. Процесуальний зміст обвинувачення розкривається через сукупність слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, передбачених кримінальним процесуальним законодавством для кожного суб'єкта сторони обвинувачення.

7. Міжнародно-правові стандарти у контексті здійснення функції обвинувачення – це вимоги, які містяться у міжнародних договорах, звичаях і практиці міжнародних судових установ щодо основних положень реалізації функції обвинувачення на міжнародному рівні та у національних правових системах.

Такі стандарти стосуються, по-перше, інституційних і процесуальних аспектів діяльності публічних обвинувачів; по-друге, суб'єктів, які здійснюють функцію обвинувачення; по-третє, початку здійснення функції обвинувачення; по-четверте, процедури реалізації функції обвинувачення під час розслідування кримінальних правопорушень і судового розгляду.

8. Спільними рисами для континентальної та англо-американської правових системах є те, що стороні обвинувачення відводиться суттєва роль як на досудових стадіях, так і на судових. Відмінними рисами між ними є наступні:

- 1) різняться суб'єкти, які здійснюють функцію обвинувачення;
- 2) різняться стадії кримінального процесу, на яких здійснюється функція обвинувачення;
- 3) різняться процесуальні документи, в яких виражається безпосередня обвинувальна теза (обвинувачення).

9. Функція обвинувачення на досудовому розслідуванні складається з двох частин.

Перша частина обвинувальної діяльності починається з моменту початку кримінального провадження за фактом вчинення кримінального правопорушення. Друга частина обвинувачення розпочинається з моменту появи у кримінальному провадженні особи, щодо якої у органів досудового розслідування з'являться фактичні дані, які вказуватимуть на її причетність до вчинення кримінального правопорушення.

10. Повідомлення про підозру як процесуальний документ є процесуальним рішенням – юридичним актом початку реалізації функції обвинувачення як персоніфікованого обвинувачення (первинного), що спрямоване на доведення вини особи, стосовно якої є докази її причетності до вчиненого злочину (обвинувачення конкретної особи).

11. Обґрунтованість обвинувачення в обвинувальному акті не містить у собі зовнішнього мотивування, його мотивування носить імпліцитний характер, оскільки це спрямовано на забезпечення неупередженості суду під час судового розгляду обвинувального акта.

12. У контексті встановлення обґрунтованості обвинувачення у підготовчому провадженні потребує вирішення на нормативному рівні питання регламентації процесуальних засобів такої перевірки та закріплення у ст. 297 КПК України обов'язку прокурора надати разом із клопотанням і додатками до нього матеріали кримінального провадження (для розгляду клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності); встановлення винятків у ст. 291 КПК України із

правила щодо заборони подання інших документів до початку судового розгляду для обвинувальних актів, які направляються до суду з угодою; розширення повноважень суду із розгляду клопотань та угод шляхом ініціювання і проведення допитів, дослідження документів, речових доказів, звуко- та відеозаписів.

13. Трансформація обвинувачення має місце при зміні обвинувачення прокурором на менш тяжке за кваліфікацією або обсягом, відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення при згоді потерпілого підтримувати обвинувачення в суді, при початку провадження щодо юридичної особи, та характеризується специфічними підставами, умовами здійснення та правовими наслідками.

14. Правова регламентація зміни обвинувачення під час судового провадження потребує вдосконалення з метою забезпечення права на захист обвинуваченого та забезпечення прав і законних інтересів потерпілого. Для цього необхідно: у ст. 338 КПК України закріпити заборону прокурору змінювати обвинувачення у судовому розгляді на таке, що істотно відрізняється від первинного за фактичними обставинами; доповнити ст. 338 КПК України положенням про обов'язок головуючого роз'яснити право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі не тільки потерпілому, але і його представнику та законному представнику; закріпити у ст. 338 КПК України можливість заявлення клопотання представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, про продовження строку для можливості підготуватися до відстоювання інтересів юридичної особи щодо зміненого обвинувачення; при зміні обвинувачення передбачити необхідність повторного повідомлення потерпілого і у разі відсутності його волевиявлення розцінювати це як відсутність бажання підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі; закріпити у ст. 338 КПК України положення про те, що у разі відсутності у матеріалах кримінального провадження підтвердження отримання потерпілим копії обвинувального акта, повістки про виклик або ознайомлення з їх змістом у інший спосіб суд для забезпечення інтересів потерпілого повинен вжити заходів до повідомлення його через засоби масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження; передбачити у КПК України положення про обов'язкове представництво потерпілого у випадку його згоди на підтримання обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі у разі неможливості самостійного забезпечення договірного представництва і забезпечувати його за рахунок механізму безоплатної правової допомоги.

15. Українська модель суду присяжних не дозволяє стверджувати про істотну специфіку підтримання публічного обвинувачення у суді присяжних. Особливостями обвинувальної діяльності прокурора є роз'яснення обвинуваченому можливості розгляду кримінального провадження щодо нього судом присяжних; поставлення запитань присяжним з метою формування складу суду.

16. Аналіз повноважень прокурора у кримінальному провадженні під час перегляду судових рішень надає можливість зробити висновок про окремий напрям його діяльності – підтримання своїх доводів, викладених у апеляційній чи касаційній скарзі, заяві про перегляд судового рішення Верховним Судом України чи за нововиявленими обставинами. Зазначений напрям діяльності прокурора є проявом функції підтримання публічного обвинувачення, а також повноважень, які спрямовані на охорону прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

17. Для реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод характерні такі особливості: специфіка проявляється лише після повідомлення про підозру та ініціювання угоди; два етапи реалізації функції обвинувачення: підготовчий та остаточний; диференціація суб'єктів функції обвинувачення та розподілу між ними повноважень; диференціація форм участі прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення та на підставі угоди про визнання винуватості; широкі дискреційні повноваження прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про визнання винуватості; специфіка доказової діяльності прокурора у судовому розгляді щодо доведення додаткових порівняно із загальним порядком кримінального провадження обставин.

18. Кримінальний процесуальний кодекс України регламентував під назвою «приватне обвинувачення» фактично дві самостійні форми обвинувачення, які істотно між собою відрізняються за колом кримінальних правопорушень, за якими може здійснюватися провадження; юридичним значенням наявності соціальних зв'язків особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та постраждалого; порядком ініціювання кримінального провадження; стадією виникнення; характером здійснення обвинувальної діяльності у досудовому розслідуванні; за моментом виникнення; за суб'єктом підтримання обвинувачення в суді; за роллю прокурора у судовому розгляді; за роллю потерпілого у судовому розгляді; за наслідками неявки потерпілого у судове засідання; стадією, у якій можливе закриття кримінального провадження у зв'язку з відмовою від обвинувачення.

19. Для відображення реальної правової природи цих форм обвинувачення у законодавстві, уточнення порядку провадження по них пропонуємо:

1) назву Глави 36 КПК України викласти у редакції «Кримінальне провадження у формі приватно-публічного обвинувачення»; уточнити у цій главі порядок кримінального провадження, вирішивши такі питання, як можливість початку провадження без заяви постраждалого; роль потерпілого у цьому провадженні, вплив смерті потерпілого на рух провадження, можливість початку провадження за умови множинності постраждалих із різним волевиявленням щодо початку кримінального провадження; підстави та порядок закриття кримінального провадження, можливість закриття кримінального провадження до повідомлення про підозру тощо;

2) викласти у КПК України ст. 340-1, в якій регламентувати процедуру провадження у формі приватного обвинувачення, оскільки відсильна норма частини п'ятої ст. 340 КПК України «кримінальне провадження за відповідним обвинуваченням набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення», по суті, такою не є, оскільки процедура провадження у формі приватного обвинувачення у часовий проміжок між його початком і закінченням ніяк не регламентована.

20. Особливостями реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* є: специфіка характерна лише для процесуального (функціонального) змісту функції обвинувачення; фактичний склад, який тягне за собою виникнення функції обвинувачення (повідомлення про підозру та у досудовому розслідуванні – ухвала слідчого судді про здійснення спеціального досудового розслідування, у судовому розгляді – ухвала суду про здійснення спеціального судового провадження); обмеженість пізнавальних можливостей сторони

обвинувачення щодо всебічного та повного дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання; специфічний порядок інформування сторони захисту для забезпечення законності кримінального провадження; можливість і підстави трансформації особливого порядку кримінального провадження у загальний порядок, процесуальні рішення, якими це оформлюється; тимчасовий та спеціальний характер реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* за п. 20¹ Перехідних положень до КПК України.

21. Специфіка обвинувачення у кримінальному провадженні щодо окремих категорій осіб характеризується особливостями повідомлення про підозру, яке є ускладненим за суб'єктивним складом, і для притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України – необхідністю отримання згоди Верховної Ради України. Нормативна регламентація повідомлення про підозру окремих категорій осіб потребує уточнення у частині чіткого визначення тотожності або відмінності суб'єктів складення та вручення повідомлення про підозру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія та практика : монографія / В. О. Гринюк. – К. : Алерта, 2016. – 358 с.

Рецензії: Чернявський С. С. Ґрунтовне дослідження теорії та практики функції обвинувачення у кримінальному провадженні України / С. С. Чернявський, Л. Д. Удалова // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 4. – С. 199-202; Лобойко Л. Функція обвинувачення у кримінальному провадженні України / Л. Лобойко, Н. Глинська // Право України. – 2017. – № 2. – С. 221-223.

Наукові статті у фахових виданнях України

2. Гринюк В. О. Продовження строків досудового розслідування за проектом КПК України / В. О. Гринюк // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1(58). – С. 238-245.

3. Гринюк В. О. Дотримання принципу розумного строку кримінального судочинства при продовженні досудового слідства / В. О. Гринюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – № 94. – С. 37-39.

4. Гринюк В. О. Поняття та зміст функції обвинувачення у кримінальному процесі / В. О. Гринюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. – Спецвип. – Т. 3. – Ч. 1. – С. 122-124.

5. Гринюк В. О. Окремі питання повідомлення особи про підозру як початок реалізації функції обвинувачення / В. О. Гринюк // Право України. – 2013. – № 11. – С. 120-125.

6. Гринюк В. О. Матеріальний зміст обвинувачення у кримінальному процесі / В. О. Гринюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – № 29– 2. – Т. 3. – С. 243-245.
7. Гринюк В. Отримання доказів стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні: деякі проблемні питання / В. Гринюк // Право України. – 2015. – № 1. – С. 143-151.
8. Гринюк В. О. Спростування стороною захисту підозри (первинного обвинувачення) під час досудового розслідування / В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 3. – С. 34-39.
9. Гринюк В. О. До питання про обґрунтованість обвинувачення в обвинувальному акті / В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 4. – С. 25-31.
10. Гринюк В. О. Приватне обвинувачення за КПК України 2012 р.: питання диференціації / В. О. Гринюк // Право і громадянське суспільство. – 2015. – № 4. – С. 119-127: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lcs.law.knu.ua/images/4122015.pdf>.
11. Гринюк В. О. Реалізація функції обвинувачення щодо окремої категорії осіб / В. О. Гринюк // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 51-55.
12. Гринюк В. О. Суб'єкти реалізації функції обвинувачення у кримінальному процесі України / В. О. Гринюк // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 54-58: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/FP_index.htm_2016_2_10.pdf.
13. Гринюк В. О. Реалізація прокурором функції обвинувачення на досудовому слідстві / В. О. Гринюк // Право і безпека. – 2016. – № 2 (61). – С. 75-79.
14. Гринюк В. О. Реалізація потерпілим та його представником функції обвинувачення / В. О. Гринюк // Право UA. – 2016. – № 2. – С. 132-136.
15. Гринюк В. О. Окремі аспекти підтримання публічного обвинувачення під час судового розгляду / В. О. Гринюк // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 2. – С. 41-44.
16. Гринюк В. О. Проблеми зміни обвинувачення прокурором під час судового розгляду / В. О. Гринюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 2. – С. 203-206: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/68>.
17. Гринюк В. О. Особливості реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* / В. О. Гринюк // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 3. – С. 192-195: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3_2016/56.pdf.
18. Гринюк В. О. Визначення прокурором підслідності кримінального провадження / М. А. Погорецький, В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – 2016. – № 3. – С. 60-69.
19. Гринюк В. О. Доцільність як засада реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні України / В. О. Гринюк // Актуальні проблеми політики. – 2016. – № 57. – С. 60-70.

20. Гринюк В. О. Трансформація обвинувачення в судовому розгляді / В. О. Гринюк // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 4. – С. 189-191: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lsej.org.ua/4_2016/53.pdf.
21. Гринюк В. О. Порівняльно-правові аспекти порядку реалізації функції обвинувачення в країнах англо-американської та континентальної правових систем / В. О. Гринюк // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 5. – С. 308-312.
22. Гринюк В. О. Участь прокурора під час перегляду судових рішень у кримінальному провадженні / В. О. Гринюк // Наше право. – 2016. – № 5. – С. 126-132.
23. Гринюк В. О. Особливості реалізації функції обвинувачення на стадії підготовчого провадження / В. О. Гринюк // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 8. – С. 161-166.
24. Гринюк В. Підтримання публічного обвинувачення в суді: аналіз конституційних новел / В. Гринюк // Право України. – 2016. – № 9. – С. 115-120.
25. Гринюк В. О. Механізм функції обвинувачення: постановка проблеми / В. О. Гринюк // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 9. – С. 156-161.
26. Гринюк В. О. Розвиток функції обвинувачення у вітчизняному кримінальному судочинстві ХХ–ХХІ століть / В. О. Гринюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 12 (250). – С. 233-237.
27. Гринюк В. О. Розвиток наукового дослідження функції обвинувачення в кримінальному процесі / В. О. Гринюк // Наше право. – 2017. – № 1. – С. 145-152.
28. Гринюк В. О. Історико-правовий аналіз становлення та розвитку функції обвинувачення у вітчизняному кримінальному судочинстві Х–ХІХ століття / В. О. Гринюк // Європейські перспективи. – 2017. – № 1. – С. 110-115.
29. Гринюк В. О. Повідомлення про підозру як форма здійснення первинного обвинувачення у кримінальному провадженні / В. О. Гринюк // Форум права. – 2017. – № 1. – С. 20-25: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_1_6.pdf.

Наукові статті у періодичних виданнях інших держав

30. Гринюк В. А. Реализация судебного контроля за соблюдением разумных сроков в уголовном процессе Украины / В. А. Гринюк // Научные труды. Российская академия юридических наук: в 2 т. – М. : ООО «Издательство «Юрист», 2013. Вып. 13. – Т. 2. – С. 778-782.
31. Гринюк В. А. Функция обвинения в международно-правовых актах и практике Европейского суда по правам человека / В. А. Гринюк // Grinyuk V. A. The function of the prosecution in international legal acts and practice of the European court of human rights / V. A. Grinyuk // Visegrad journal on human rights. – 2015. – № 6/2. – P. 86-91.
32. Гринюк В. А. Субъекты стороны обвинения в уголовном процессе Украины: вопросы идентификации / В. А. Гринюк // Eurasian Academic Research Journal. – 2016. – № 2 (02). – С. 29-34.

33. Гринюк В. Особливості реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод / В. Гринюк // Jurnalul juridic național: teorie și practică. – 2016. – № 5. – С. 176-180.

34. Гринюк В. А. Договорное (компромиссное) обвинение: постановка проблемы / В. А. Гринюк // «Legea și Viata». – 2016. – № 10/2 (298). – С. 28-31.

35. Гринюк В. А. Роль прокурора в пересмотре судебных решений в уголовном процессе Украины / В. А. Гринюк // Международный научно-практический журнал «Право и закон». – 2016. – № 3. – С. 77-84.

36. Гринюк В. А. Реализация функции обвинения на основании соглашения о признании вины в уголовном судопроизводстве Украины / В. А. Гринюк // Научно-методический журнал «Право и политика». – 2016. – № 3. – С. 87-92.

37. Grinyuk V. A. Implementation of the prosecution function in the criminal proceedings of Ukraine in the form of a private prosecution / V. A. Grinyuk // Visegrad journal on human rights. – 2016. – № 6/1. – P. 82-86.

38. Гринюк В. А. Содержание функции обвинения в уголовном процессе Украины / В. А. Гринюк // Международный научно-практический журнал «Право и закон». – 2016. – № 4. – С. 107-111.

39. Гринюк В. А. Процессуальный порядок сообщения о подозрении в уголовном процессе Украины / В. А. Гринюк // Научно-методический журнал «Право и политика». – 2016. – №4. – С. 34-39.

40. Гринюк В. О. Зміст обвинувачення як кримінальної процесуальної категорії / В. О. Гринюк // Международный научный журнал «Верховенство права». – 2016. – № 4. – С. 131-135.

Тези доповідей на конференціях

41. Гринюк В. А. Обеспечение разумных сроков досудебного следствия в уголовном процессе Украины / В. А. Гринюк // Юридическая наука как основа правового обеспечения инновационного развития России : матер. XII Междунар. науч.-практ. конф. Научные труды. Российская академия юридических наук : в 2 т. – М. : ООО «Изд-во «Юрист». – 2012. – Вып. 12. – Т. 2. – С. 466-470.

42. Гринюк В. О. До питання класифікації підстав повідомлення особи про підозру / В. О. Гринюк // Інформаційні технології в юриспруденції: юридична освіта, детективознавство, криміналістика, судова експертологія, ядерна безпека, гід-технології, судочинство : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. / Київ. ун-т права НАН України; редкол.: Шемшученко Ю. С., Бошицький Ю. Л., Чернецька О. В., Біленчук П. Д. та ін. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2013. – С. 25-28.

43. Гринюк В. О. Окремі питання вдосконалення процесуального порядку повідомлення про підозру / В. О. Гринюк // Сучасні проблеми криміналістики : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 27–28 верес. 2013 р.) / упоряд. : В. В. Тіщенко, О. П. Ващук. – Одеса : Юрид. літ-ра. – 2013. – С. 93-96.

44. Гринюк В. О. Проблемні питання підтримання державного обвинувачення у судових дебатах / В. О. Гринюк // Актуальні проблеми кримінального права,

процесу та криміналістики : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 1 листоп. 2013 р.). – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 496-498.

45. Гринюк В. О. Функції прокурора на досудовому розслідуванні / В. О. Гринюк // Малиновські читання : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 15–16 листоп. 2013 р.). – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2013. – С. 326-327.

46. Гринюк В. О. Поняття суб'єктів обвинувачення за новим КПК України / В. О. Гринюк // Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). – Х. : Право, 2013. – С. 661-664.

47. Гринюк В. О. Підтримання державного обвинувачення прокурором під час судового розгляду / В. О. Гринюк // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні : матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Одеса, 27 листоп. 2013 р.) / відпов. за вип. Ю. П. Алєнін. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2013. – С. 425-429.

48. Гринюк В. О. Суб'єкти обвинувачення за новим КПК України / В. О. Гринюк // Європейські стандарти кримінального судочинства : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Донецьк, 27 верес. 2013 р.). / Ред. кол. : О. О. Волобуєва, В. П. Горбачов, Д. С. Паламар. – Донецьк : ДЮІ МВС України, 2014. – С. 362–364.

49. Гринюк В. О. Правові наслідки відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення / В. О. Гринюк // Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах : матер. круглого столу (м. Київ, 4 квіт. 2014 р.). – К. : ФОП Ліпкан О. С., 2014. – С. 91-94.

50. Гринюк В. О. Правова регламентація процесуального порядку повідомлення особі про підозру / В. О. Гринюк // Правове життя сучасної України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16–17 трав. 2014 р.) : у 2 т. / відп. ред. В. М. Дрьомін. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2014. – Т. 1. – С. 663-666.

51. Гринюк В. О. Правова регламентація процесуального порядку повідомлення особі про підозру / В. О. Гринюк // Актуальні питання державотворення в Україні : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 трав. 2014 р.) / Редкол. : д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), проф. П. С. Берзін (заст. голови), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.). – К. : Прінт-Сервіс, 2014. – С. 445-447.

52. Гринюк В. О. Отримання доказів прокурором у досудовому розслідуванні: окремі проблемні питання / В. О. Гринюк // Малиновські читання : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 14–15 листоп. 2014 р.). – Острог : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2014. – С. 245-246.

53. Гринюк В. О. Отримання доказів потерпілим у досудовому розслідуванні: окремі проблемні питання / В. О. Гринюк // Процесуальні, криміналістичні та психологічні аспекти досудового розслідування : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 7 листоп. 2014 р.). – Одеса : ОДУВС, 2014. – С. 37-38.

54. Гринюк В. Слідчий як суб'єкт обвинувачення у кримінальному провадженні / В. Гринюк // Сучасні проблеми реформування кримінальної юстиції в Україні : зб. матер. Інтернет-конф. (м. Київ, 28 листоп. 2014 р.). – К. : Нац. акад. прокуратури України, 2014. – С. 104-107.

55. Гринюк В. О. Припинення функції обвинувачення закриттям кримінального провадження під час досудового розслідування / В. О. Гринюк // Оперативно-розшукова діяльність та кримінальний процес: теоретико-праксиологічний дискурс щодо їх співвідношення в умовах реформування органів внутрішніх справ України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22– 23 квіт. 2015 р.). – Одеса : ОДУВС, 2015. – С. 121-122.

56. Гринюк В. О. Проблеми зміни обвинувачення під час судового розгляду / В. О. Гринюк // Проблеми протидії злочинності у XXI столітті: вітчизняний та міжнародний досвід : матер. Міжнар. симпозиуму (м. Чернігів, 24 квіт. 2015 р.) / за ред. д.ю.н., проф. І. Г. Богатирьова ; Буковинський держ. фінанс.-економіч. ун-т, Апеляційний суд Чернігівської обл. – Чернігів, 2015. – С. 97-100.

57. Гринюк В. О. Суб'єкти сторони обвинувачення в кримінальному провадженні України / В. О. Гринюк // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р.) : [у 2 т.] / відп. ред. М. Ф. Афанасьєва. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2015. – Т. 2. – С. 325-327.

58. Гринюк В. О. Окремі питання інституту звільнення від кримінальної відповідальності у контексті реалізації функції обвинувачення / В. О. Гринюк // Сучасне кримінальне провадження України: доктрина, нормативна регламентація та практика функціонування : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 квіт. 2015 р.) / відп. ред. Ю. П. Алєнін. – Одеса : Нац. ун-тет «Одеська юридична академія», 2015. – С. 11-13.

59. Гринюк В.О. Повноваження прокурора щодо перевірки обвинувального акта на стадії досудового розслідування / В. О. Гринюк // Актуальні проблеми досудового розслідування : зб. тез доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 лип. 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 84-86.

60. Гринюк В. О. Момент виникнення функції обвинувачення у кримінальному провадженні / В. О. Гринюк // Юридичні факти в системі правового регулювання : зб. наук. праць. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 листоп. 2015 р.) / за заг. ред. Н. М. Пархоменко, М. М. Шумила, І. О. Ізарової. – К. : ВД «Дакор», 2015. – С. 195-199.

61. Гринюк В. О. До питання про співвідношення понять «функція обвинувачення» та «обвинувачення» / В. О. Гринюк // Теоретичні аспекти організації досудового розслідування : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 4 груд. 2015 р.). – Харків : ХНУВС, 2015. – С. 122-125.

62. Гринюк В. О. Окремі питання спростування стороною захисту обвинувачення під час досудового розслідування / В. О. Гринюк // Застосування положень КПК України: проблеми та шляхи їх вирішення : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 20 лист. 2015 р.). – Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС, 2015. – С. 100-104.

63. Гринюк В. О. Сутність функції обвинувачення у кримінальному процесі / В. О. Гринюк // Криміналістичні та кримінально-процесуальні засоби оптимізації досудового розслідування : матер. дистанц. конф. (м. Одеса, 02 квіт. 2016 р.) / відп. за вип.: В. В. Тіщенко, О. П. Ващук, І. В. Гловюк, М. В. Шкрибайло ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юрид. літ-ра, 2016. – С. 43-46.

64. Гринюк В. О. Сутність функції обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів / В. О. Гринюк // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квіт. 2016 р.) / МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Кримінолог. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2016. – С. 51-53.

65. Гринюк В. О. Розуміння обвинувачення у кримінальному процесі у розрізі додержання прав та свобод людини / В. О. Гринюк // Національні та міжнародні механізми захисту прав людини : тези доп. Всеукр. круглого столу (м. Харків, 20 квіт. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – С. 68-71.

66. Гринюк В. О. Окремі питання реалізації функції обвинувачення на стадії підготовчого провадження / В. О. Гринюк // Актуальні питання державотворення в Україні : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 20 трав. 2016 р.) : в [3-х т.] / Редкол. : д.ю.н. І. С. Гриценко (голова), к.ю.н. І. С. Сахарук (відп. ред.) та ін. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2016. – Т. 3. – С. 124-126.

67. Гринюк В. О. Особливості висунення остаточного обвинувачення на досудовому розслідуванні кримінальних проступків / В. О. Гринюк // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / відп. ред. М. В. Афанасьєва. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2016. – Т. 2 – С. 294-297.

68. Гринюк В. О. До питання про обґрунтованість обвинувачення в обвинувальному акті / В. О. Гринюк // Інформаційне та науково-методологічне забезпечення досудового розслідування й судового провадження : матер. круглого столу (м. Запоріжжя, 21 квіт. 2016 р.) / за ред. В. М. Огаренка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2016. – С. 43-46.

69. Гринюк В. О. До питання доцільності як засади реалізації функції обвинувачення у кримінальному провадженні України / В. О. Гринюк // Прокуратура України в умовах європейської інтеграції : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 трав. 2016 р.). – К. : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – С. 96-100.

70. Гринюк В. О. Функція обвинувачення у кримінальному провадженні *in absentia* / В. О. Гринюк // Малиновські читання : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Острог, 30 верес. – 1 жовт. 2016 р.). – Острог, Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія». – 2016. – С. 239-240.

71. Гринюк В. О. Реалізація функції обвинувачення на стадії підготовчого провадження при розгляді клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності / В. О. Гринюк // Протидія злочинності: теорія і практика : матер. VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 жовт. 2016 р.). – К. : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – С. 203-205.

72. Hryniuk V. Certain questions of prosecution support by injured on terms of criminal procedural code of Ukraine / V. Hryniuk // Fifth International Scientific Conference on the topic of “The forensic process and the participation of victims in criminal proceedings” (Wroclaw, October, 17, 2016). – Wroclaw, 2016. – S. 10-11.

73. Гринюк В. О. До питання про диференціацію публічного обвинувачення / В. О. Гринюк // Правова реформа у сфері кримінальної юстиції: ключові параметри та прогноз подальшого розвитку : II Львівський форум кримінальної юстиції : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. – К. : ВАІТЕ, 2016. – С. 57-61.

74. Гринюк В. О. Проблемні питання визначення прокурором підслідності у кримінальному провадженні / В.О. Гринюк // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності : матер. Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Сєверодонецьк, 23 груд. 2016 р.) ; упоряд. к.ю.н., доц. В. С. Бондар, к.ю.н. М. В. Кривонос. – Сєверодонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2017. – С. 91-96.

*Інші праці, які додатково відображають
результати дисертаційного дослідження*

75. Гринюк В. О. Реалізація змагальності сторін щодо отримання доказів під час досудового розслідування / В. О. Гринюк // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 23-30.

76. Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки. Роз'яснення: наук.-практ. посіб. / кол. Авторів ; за заг. ред. М. А. Погорецького, О. П. Кучинської. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 560 с.

77. Судоустрій України : підручник / за ред. М. А. Погорецького, О. Г. Яновської. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 344 с.

78. Практикум з кримінального процесу України : навч. посіб. / за ред. проф. М. А. Погорецького та доц. Н. П. Сизої. – К. : Алерта, 2015. – 226 с.

АНОТАЦІЯ

Гринюк В. О. Функція обвинувачення в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми реалізації. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу правових, теоретичних та практичних проблем реалізації функції обвинувачення в кримінальному судочинстві України. Проаналізовано стан наукового дослідження функції обвинувачення в кримінальному процесі. Сформульовано поняття функції обвинувачення та визначено її зміст у кримінальному провадженні. Наведено поняття та виділено структурні елементи механізму функції обвинувачення. Виокремлено історичні періоди становлення та розвитку функції обвинувачення у кримінальному провадженні. Сформульовано поняття, ознаки та систему суб'єктів сторони обвинувачення. Розкрито матеріальний і процесуальний (функціональний) зміст обвинувачення. Уточнено поняття та систематизовано положення міжнародно-правових стандартів у контексті здійснення функції обвинувачення. Охарактеризовано формування обвинувачення на стадії досудового розслідування. Виокремлено особливості реалізації публічного обвинувачення у процесі підготовчого провадження, а також судового розгляду. Проаналізовано участь прокурора у перегляді судових рішень. Охарактеризовано процедуру реалізації обвинувачення у кримінальному провадженні на підставі угод. Досліджено процесуальний порядок кримінального провадження у

формі приватного обвинувачення. Виокремлено особливості реалізації функції обвинувачення щодо окремої категорії осіб і здійснення спеціального досудового та судового провадження.

Ключові слова: кримінальне провадження, функція обвинувачення, публічне обвинувачення, приватне обвинувачення, формування обвинувачення, повідомлення про підозру, обвинувальний акт, підготовче провадження, судовий розгляд, перегляд судових рішень, особливі порядки кримінального провадження.

АННОТАЦІЯ

Гринюк В. А. Функція обвинення в уголовном судопроизводстве Украины: правовые, теоретические и практические проблемы реализации. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко. Министерство образования и науки Украины. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена комплексному анализу правовых, теоретических и практических проблем реализации функции обвинения в уголовном судопроизводстве Украины. Проанализировано состояние научного исследования функции обвинения в уголовном процессе. Сформулировано определение функции обвинения и определено ее содержание в уголовном производстве. Определено понятие и выделены элементы структуры механизма функции обвинения. Определены исторические периоды становления и развития функции обвинения в уголовном производстве. Раскрыто материальное и процессуальное (функциональное) содержание обвинения. Уточнено понятие и систематизированы положения международно-правовых стандартов в контексте осуществления функции обвинения. Дана характеристика процесса формирования обвинения на стадии досудебного расследования. Определены особенности реализации публичного обвинения в процессе подготовительного производства, а также судебного разбирательства. Анализируется участие прокурора в процессе пересмотра судебных решений. Дана характеристика процедуры реализации обвинения в уголовном процессе на основании соглашений. Анализируется процессуальный порядок уголовного производства в форме частного обвинения. Сформулированы критерии выделения форм такого обвинения. Исследован процессуальный механизм реализации функции обвинения в отношении отдельной категории лиц и осуществления специального досудебного и судебного производства.

Ключевые слова: уголовное производство, функция обвинения, публичное обвинение, частное обвинение, формирование обвинения, сообщение о подозрении, обвинительный акт, подготовительное производство, судебное разбирательство, пересмотр судебных решений, особые порядки уголовного производства.

SUMMARY

Hryniuk V. O. Function of Prosecution in Criminal Proceedings of Ukraine: Legal, Theoretical and Practical Problems of Implementation. – Manuscript.

The thesis for a doctoral degree by the specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic expertise; operative and search activity. – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The thesis is focused on the comprehensive analysis of legal, theoretical and practical problems of implementing the function of prosecution within criminal proceedings of Ukraine. The state of scientific research of the function of prosecution in the criminal procedure was analyzed. Depending on the scientific positions which are related to the understanding of essence and content of prosecution function in criminal proceedings, several stages of scientific research were emphasized.

The concept of the mechanism of the function of prosecution has been provided; its structural elements have been singled out. The comprehension and content of expediency in the context of prosecution function were determined.

The author has distinguished historical periods of formation and development of the function of prosecution in criminal proceedings. The concept of the function of prosecution has been formulated as the direction of criminal proceeding acts of competent representatives during criminal proceedings, which contents the formation of system of evidences in order to notify the accused person of commitment of crime and acceptance of proceedings decisions, which contain the statement of commitment of a crime by the accused person and, moreover, in support of prosecution during the trial and the reconsideration of court decisions.

The concept, characteristics and system of the subjects of the prosecution have been formulated. The substantive (accusative thesis, statement of commitment of crime by the certain person, which consists in procedural documents of organs, which conduct the prosecution) and procedural (functional) content of the prosecution (prosecution acts of subjects of accusation, that is a system of acts which are directed to denunciation of a person who has committed a crime and application of the criminal responsibility towards him and other means of criminal law character) has been revealed.

The concept of international and legal standards in the context of implementing the function of prosecution has been clarified. The rules of conducting of the prosecution in continental and english-american law systems were determined.

The author has characterized the formation of the prosecution at the stage of pre-trial investigation. It is determined that on the stage of pre-trial investigation the prosecution function consists of two parts: personified and un-personified accusations. The grounds of the notifying of an accused person have been divided into formal and legal. The conditions and procedural order of notifying of accusation have been emphasized. The features of grounding the accusation in the indictment are determined.

The peculiarities of implementing public prosecution in the process of preparatory proceedings and court hearing have been singled out. The conclusion has been formed, which states that the establishment of grounding of accusation has following features: it is built on procedural decisions of different character motivations; transformational character (final accusation); normative lack of materials in order to check the grounding of

accusation; limitation of cognitive abilities of court. It is stated that the transformation of the accusation (in its procedural meaning) takes place, when after the change of accusation, the refusal of accusation, the start of criminal proceedings modifies (transforms) the legal character of accusation.

The participation of a prosecutor in the revision of court decisions has been analyzed. It is proved that during the reconsideration of court decisions the prosecutor realizes a separate function – support of his arguments which are stated in appeal or cassation complaint, application of reconsideration the court decision by Supreme Court of Ukraine or within added new circumstances. This aforementioned function is one of the means of realization of the prosecution and authority for protecting human rights, freedoms and legal interests of participants of criminal proceedings.

The author has characterized the procedure of implementing the prosecution within criminal proceedings under the agreements. Two stages of realization of prosecution function under the agreements in criminal proceedings are emphasized: the preparatory and final.

Procedure of criminal proceedings in the form of private prosecution has been studied. The author has singled out the features of implementing the function of the prosecution regarding certain categories of persons and implementation of the special pre-trial and trial proceedings.

Key words: criminal proceedings, function of prosecution, public prosecution, private prosecution, formation of prosecution, notification of suspicion, indictment, preparatory proceedings, court hearing, revision of court decisions, specifics of criminal proceedings.